

Nemzedékek együttműködése a tudományban

PEME IV. Ph.D. - konferencia

*2012. NOVEMBER. 15.
BUDAPEST*

Nemzedékek együttműködése a tudományban

című

nemzetközi tudományos Ph.D. - konferencia előadásai

(Budapest, 2012. november 15.)

Szerkesztette:

Dr. Koncz István – Nagy Edit

Elektronikus könyv

ISBN 978-963-88433-7-1

Kiadja a Professzorok az Európai Magyarorszáért Egyesület

PEDAGÓGIA – PSZICHOLÓGIA - SZOCIOLÓGIA SZEKCIÓ

Lektorálták: Dr. Koncz István, Ph.D; CSc (PEME)

Gábor Edina, pszichológus (ELTE)

Tartalomjegyzék

Lantos Katalin, dr. Inántszy-Pap Judit: A családi hatások összefüggései a serdülőlel egészségmagatartásával.....	5
<i>(DE., Humán Tudományok Doktori Iskola, Pszichológia Alprogram) .....</i>	<i>5</i>
Bacsárdi Csilla: A kötődés-önértékelés-megküzdés összefüggései serdülőkorban	12
<i>(ELTE, Neveléstudományi Doktori Iskola, Gyógypedagógiai Program).....</i>	<i>12</i>
Magyar Henrietta: „Living Apart Together” - Párkapcsolati alternatíva a 21. században.....	24
<i>(Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia Doktori Iskola) .....</i>	<i>24</i>
Sági Andrea: Hogyan függnel össze a különböző önértékelés típusok?	33
<i>(ELTE-PPK, Pszichológiai Doktori Iskola) .....</i>	<i>33</i>
Kissné Gombos Katalin: Tanítás: Hatalom vagy szeretet?	40
<i>(ELTE – PPK, Pszichológiai Doktori Iskola).....</i>	<i>40</i>
Sósné Pintye Mária: Újító törekvéseink legnemesebb hagyományainkból táplálkoznak.....	47
<i>(ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola Gyógypedagógiai Program).....</i>	<i>47</i>
Herceg Attila: Vakok és látók zenei képességeinek összefüggései	61
<i>(DE. Humán Tudományok Doktori Iskola).....</i>	<i>61</i>
Papp Péter: A mindennapos testnevelés problematikája, előnyei és hátrányai a dunaujvárosi Bánki Donát Gimnázium és Szakközépiskolában.....	68
<i>(PTE. Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola).....</i>	<i>68</i>
Borsfay Krisztina: Kínai migránsok jövőképre vonatkozó döntései.....	71
<i>(ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola).....</i>	<i>71</i>
Gyorgyovichné Koltay Elvira: Lakóparki civil/nonprofit szervezetek.....	83
<i>(Budapesti Corvinus Egyetem Szociológiai Doktori Iskola) .....</i>	<i>83</i>

1. Bevezetés

A serdülőkör, mint normatív krízis, számos nehézséget hordoz magában. A kamaszoknak a gyermekkori identitásuk helyett ki kell alakítani az új, felnőtt identitást, és ez az átmeneti állapot együtt jár a szülőkről való leválással és a kortárs csoportba való beilleszkedéssel is (Hajduska, 2008). Azonban a látszat ellenére a család ebben az időszakban is meghatározó szerepet játszik a gyermekek életében. Hiába tűnik úgy, hogy a kamaszok lázadnak és ignorálják a szülői tanácsokat, a kutatások azt mutatják, hogy mind a lelki, mind a testi állapot és jól-lét összefügg a családi hatásokkal (Fiese, 2006, Compan et al. 2002). A tanulmány célja bemutatni ezen kutatásokat, valamint saját kutatásunkat, melyet serdülők körében végeztünk.

A családi rituálék a kultúra által bizonyos szinten meghatározottak, de a családokra sajátos módon jellemző együttléteket jelentenek. Wolin és Benett (1984, idézi Feuer 2008) a családi rituálék három típusát mutatják be. Az első, legszélesebb kategória a családi ünnepek köre. Ide tartoznak az életszakasz-váltásokhoz kötődő ünnepek, a naptárban is feltüntetett (tehát valamilyen formában a nem hívő családban megtartott) vallási ünnepek (karácsony, húsvét, pünkösd). A következő csoport a családi tradíciók csoportja. Ezek olyan ünnepek, melyek a család saját évfordulóihoz köthetők (születésnap, névnap, házassági évforduló), valamint a nyaralás. A harmadik csoportba tartozó rituálék megjelenési formája a leggyakoribb a családok életben. Ezek a mindennapi családi interakciók (közös étkezések, hétvégék eltöltése, kisgyermekek lefektetési rituáléja). A családi rituálék kialakítása minden családra egyénileg jellemző. A családi rituálék megjelenése függ a szülői bánásmódtól is. Egy szeretetteljes családban felnövő gyermeknek értéket jelentenek a rituálék. Ezzel szemben előfordulhat, hogy egy korlátozó, szigorú szülővel való közös étkezés inkább feszélyezettséget, konfliktust szül. A túlvás, mint szülői bánásmód szintén befolyásolja a rituálék kialakulását, megjelenését a családokban.

A családi rituálék egyik gyakran vizsgált formája a közös étkezések a családban. Számos vizsgálat foglalkozik azzal, hogy az étkezések során közösen eltöltött idő és a serdülők testi-lelki állapota között összefüggés található. Fulkerson és munkatársai (2006) nagy mintán (az Egyesült Államok 25 tagállamában) végzett vizsgálata alapján kirajzolódott, hogy a közös családi étkezések protektív tényezőként vannak jelen a kamaszok életében. Vizsgálatuk kiterjedt belső erőforrásokra (elköteleződés a tanulás mellett, szociális kompetenciák, pozitív énkép, fejlettebb szociális készségek, tanulási melletti elköteleződés), valamint társas tényezőkre (kötődés, támogatás), melyek korrelációt mutattak a családi étkezések jelenlétével.

Eisenberg és munkatársai (2004) szintén a családi étkezéseket és a serdülők érzelmi életét vizsgálták. Eredményeik alapján elmondható, hogy a közös étkezések során elmesélt családi történetek kapcsán a serdülők közelebb érzik magukat a családtagjaikhoz, magasabb az önértékelésük. Emellett azt találták, hogy a dohányzás, alkohol- és marihuána-fogyasztás, valamint a depresszív tünetek megjelenése fordított arányosságot mutat a közös családi étkezések megjelenésével. Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a kutatások a családi rituálék védőfaktorként való jelenlétét mutatták be.

Vizsgálatunk célja az volt, hogy felmérjük, milyen összefüggések mutatkoznak meg a családi hatások és a serdülők testi-lelki jólléte között. Jelen kutatás egy nagyobb vizsgálat előkészítése, így célunk az alapvető, egyszerű összefüggések és együttjárások felmérése, segítségül a későbbi kutatás iránymutatásához.

Vizsgálati kérdésként fogalmaztuk meg a következőket:

1. Milyen összefüggés tárható fel a családi rituálék és a szülői bánásmód típusai között?
2. Milyen összefüggés tárható fel a serdülőkori szorongás és a családi hatások között?
3. Milyen összefüggés tárható fel a családi hatások és a szubjektív egészségi állapot és az egészségmagatartás között?
4. Milyen összefüggés tárható fel a hangulati állapot és a családi hatások között?

2. Módszerek

2.1 Résztevők

Kutatásunkat 200 fő serdülő bevonásával végeztük. Közülük 65,5 százalék, azaz 131 fő él teljes, kétszülős családban. Munkánk során csak az ő válaszaikat elemeztük, mivel az egyszülős és a mozaikcsaládok speciális működési és szerkezeti jellegzetességekkel rendelkeznek a nukleáris családokhoz képest, és ezen sajátosságok vizsgálata nem volt célja jelen kutatásnak. Nemi eloszlás tekintetében elmondható, hogy 70 lány és 61 fiú vett részt a vizsgálatban, az átlagéletkor 15,78 év volt (szórás 0,79). A legtöbben 9. és 10. osztályos tanulók (62 ill. 60 fő), 9 fő pedig 11. osztályba jár. Az iskolatípust tekintve a legtöbben szakközépiskolások (83 fő), gimnáziumba jár 37 fő, szakiskolai tanuló 11 fő volt.

A vizsgálati személyek informált beleegyezéssel, anonim módon vettek részt a kutatásban. A részvételért sem pénzt, sem egyéb fizetséget nem kaptak. A vizsgálat során a kutatási etikai normákat betartottuk.

2.2 Vizsgálati eszközök

A vizsgálat során a résztvevők egy demográfiai adatokra vonatkozó kérdőívet töltöttek ki először (nem, életkor, lakóhely, iskolatípus, családtípus). Ezután a Spielberger-féle Vonás- és Állapotszorongás Kérdőívének Vonásszorongás (Sipos, Sipos, 1987) részét töltötték ki. Ez a 20 itemes kérdőív megmutatja a résztvevők hajlamát arra, hogy stresszel teli vagy ismeretlen szituációkban magasabb állapotszorongással válaszoljanak. A következő kérdőív a Szülői Bánásmódok Kérdőív (Tóth, Gervai, 1999) volt, melyet mind az édesanyára, mind az édesapára vonatkozóan ki kell tölteni. A kérdőív három faktort különít el: az anyai/apai túlvédés, az anyai/apai szeretet és az anyai/apai korlátozás dimenzióit. Ezután a Családi Rituálék Kérdőív itemeit válaszolták meg (Kissné 2007). A kérdőív különböző családi szokásokkal és tradíciókkal kapcsolatos állításokkal vizsgálja. Egyrészt megmutatja hét különböző rituálé megjelenésének formáját (*közös étkezések* megléte, *hétvégék* eltöltése, *családi hagyományok*, pl. nyaralás eltöltése, *ünnepek*, pl. születésnap, évforduló, *különleges ünnepek*, pl. esküvő, ballagás, *vallási ünnepek*, pl. karácsony, húsvét, és *nemzeti tradíciók*, pl. temetés). A rituálék jellemzése két fő dimenzió mentén is vizsgálható: jelentésteliség és a ritualizáltság szintje. Ezek nyolc egyéb dimenzióból adódnak össze:

- előfordulási gyakoriság
- szerepek megosztása, kinek mi a feladata
- rutin, azaz a rituálé mennyire megszabott módon zajlik
- részvétel, azaz kiknek kell jelen lenni egyes alkalmakkor
- érzelmi telítettség

- szimbolikus jelentés
- folyamatosság, azaz átadódik-e generációk között a rituálé menete
- tudatosság

Legvégül az egészségi állapotra, egészségmagatartásra vonatkozó kérdőívet kellett megválaszolniuk. Vizsgáltuk az egészséges életmódra való odafigyelést, és a szubjektív egészségi állapotot. Ezzel kapcsolatban azt kérdeztük tőlük, hogy hogyan ítélik meg saját egészségi állapotukat a kortársaikhoz képest. Így természetesen nem objektív adatokat kaptunk, tehát orvosi szempontból nem biztos, hogy az adott kamasz rosszabb állapotban van. Azonban ahogyan azt Pikó (2002) megállapította, a szubjektíven rosszabbnak ítélt egészségi állapot rosszabb pszichés állapottal jár együtt. Ezen kívül vizsgáltuk az egészséges táplálkozás és a különböző hangulati állapotok megjelenését.

2.3 Vizsgálat leírása

A kérdőívek felvételét Kiskunmajsán és Szegeden végeztük 2012 tavaszán. Az iskolaigazgatók engedélye után a diákokat osztályfőnöki órán kértük meg a kérdőív kitöltésére. Előzőleg tájékoztattuk őket a vizsgálat céljáról, etikai normáiról, menetéről. Mivel a vizsgálati személyek 18 év alattiak, szülői beleegyező nyilatkozatot is csatoltunk a kérdőívhez. A kérdőív-felvétel után az adatok rögzítése és elemzése zajlott, melyhez az SPSS statisztikai programot használtuk.

3. Eredmények

3.1 A családi rituálék és a szülői bánásmód összefüggései

A különböző családi hatások összefüggéseit Pearson korrelációs vizsgálattal végeztük, melynek eredményei kimutattak bizonyos együttjárásokat, ezek az első táblázatban láthatóak.

1.sz. táblázat

	családi ünnepek	különleges ünnepek	rituálék érzelmi telítettsége	jelentésteliség	vallási ünnepek	részvétel a rituálén
anyai szeretet	$r=0,288^{**}$ $p=0,001$	$r=0,234^{**}$ $p=0,008$	$r=0,257^{**}$ $p=0,004$	$r=0,291^{**}$ $p=0,001$	$r=0,193^{*}$ $p=0,030$	$r=0,183^{*}$ $p=0,040$

Először az édesanyák viselkedését és a családi rituálék megjelenését vizsgáltuk. Az anyai szeretet faktora erős korrelációt mutatott a családi ünnepek és a különleges ünnepek megjelenésével, emellett szoros összefüggés mutatkozott a rituálék érzelmi telítettségével és jelentésteliségevel is. Enyhe korrelációt találtunk a vallási ünnepek megtartásával, és a családtagok rituálén való részvételének fontosságával. Az anyai korlátozás és rituálék kapcsolatának vizsgálata erős, egyenes korrelációt mutatott a rituálékban betöltött szerepek állandóságával ($r=0,245^{**}$, $p=0.006$). Az anyai túlvédés egyik változóval sem mutatott együttjárást.

Ezzel szemben érdekes eredmény, hogy a szeretetteli apai viselkedés egyik változóval sem járt együtt. A 2. táblázatban bemutatott eredmények alapján a túlvédő apai viselkedés viszont több tényezővel is korrelált. Egyrészt minél erőteljesebb az apai óvás, védelmezés, annál meghatározottabbak a szerepek a családban, viszont ellentétes tendenciát mutat a rutin dimenziója és a ritualizáltsági szint. Emellett a serdülők beszámolója alapján a nagyobb apai túlvédés a közös étkezések és együtt töltött hétvégék számát csökkenti.

2. sz.táblázat

	szerepek	rutin	ritualizáltsági szint	családi étkezések	hétvégek
apai túlvédés	$r=0,266^{**}$ $p=0,003$	$r=-0,238^{**}$ $p=0,008$	$r=-0,292^{**}$ $p=0,001$	$r=-0,181^{*}$ $p=0,044$	$r=-0,180^{*}$ $p=0,045$

A korlátozó apai magatartással szoros együttjárást mutat a rituáléban megjelenő szerepek betöltése ($r=0,245^{**}$, $p=0,006$), enyhébb összefüggést pedig a rituálék megszabott menete, rutinja ($r=0,192^{*}$; $p=0,032$), a kötelező részvétel ($r=0,181^{*}$, $p=0,045$) és a ritualizáltsági szint ($r=0,225^{*}$, $p=0,012$).

Összefoglalva tehát látható, hogy a meleg, szeretetteljes anyai viselkedés mellett megjelenik a családi évfordulók, hagyományok, különleges ünnepek megtartása, melyek a család életében fontos jelentéssel bírnak, valamint fontos a családtagok jelenléte ezeken az alkalmakon. A korlátozó, szigorú anyai viselkedés pedig a családtagok merevebb szerepviselkedésével jár együtt. Az édesapák esetében sokkal inkább megmutatkozik egyfajta tekintélyelvűség, azaz a korlátozás és a rituálék megszabott rendje járt együtt. Úgy tűnik azonban, hogy az apa túlvédő viselkedése mellett megjelenik a kamaszok kilépése a közös együttlétekből.

3.2 A szorongás

Az egész mintát tekintve a szorongás átlaga 40,28 volt (Sd: 8,76). Átlag felett egy szórással 24 fő, azaz a minta 18 százaléka található. A szorongás és a családi kapcsolatok vizsgálatából látható, hogy az apai túlvédés tekintetében szignifikáns különbség rajzolódik ki az átlag felett szorongók és a nem szorongó serdülők csoportja között ($t=0,317$ $p=0,001$), eszerint az apai túlvédés mellett a szorongás szignifikánsan alacsonyabb szintje mutatkozik meg. Az együttjárásokat vizsgálva szintén megmutatkoznak bizonyos tendenciák. Az anyai túlvédés szintén mutat enyhe összefüggést a szorongással ($r=-0,217^{*}$, $p=0,013$). A jelenség hasonló: minél nagyobb az anyai védőburrok, annál alacsonyabb a szorongás szintje. Ennek az lehet az egyik oka, hogy ha a szülő mindentől védi, óvja gyermekét, akkor az kevesebb frusztráló, szorongató helyzettel találkozódik, hiszen megoldják ezeket helyette.

A korlátozó szülői magatartás azonban ellentétes (enyhe) tendenciát mutat: minél erőteljesebb a szigorú, tiltó szülői viselkedés, annál magasabb a szorongás-skálán elért pontszám (apai korlátozás: $r=0,187$, $p=0,046$; anyai korlátozás: $r=0,175^{*}$, $p=0,034$)

A családi rituálék egyes dimenziói szintén mutattak szoros együttjárást a szorongással. Minél kevésbé jellemző az együtt töltött hétvége a családban, illetve minél kevesebb ünnepi alkalmat tart meg a család, annál magasabb a szorongás lehetősége (hétvége $r=-0,241^{**}$, $p=0,006$; ünnepek: $r=-0,205^{*}$, $p=0,021$)

3.3. A szubjektív egészségi állapot és az egészséges életre való odafigyelés

A szubjektív egészségi állapotot a fentebb már említett, kortársakkal való szubjektív összehasonlítással vizsgáltuk a serdülők körében. Eredményeink szerint ez egyetlen családi hatással mutatott enyhe fordított korrelációt, mégpedig a rituálékban megjelenő szerepek meghatározottságával ($r=-0,189^{*}$, $p=0,035$). Az egészségi állapot skálán a legalacsonyabb pontszám azt jelenti, hogy a serdülő kiválóan ítéli meg az egészségi állapotát. Így tehát azt láthatjuk, hogy a szerepek stabilitása együtt jár a szubjektíven jónak ítélt egészségi állapottal.

Az egészséges életmódra való odafigyelés erős korrelációt mutatott a közösen eltöltött hétvégék megjelenésével ($r=-0,244^{**}$, $p=0,006$). A családi tradíciók ünneplése és a szerepek stabilitása enyhe korrelációt mutatott az egészséges életmóddal (tradíciók: $r=-0,213^{*}$, $p=0,016$; szerepek: $r=-0,196^{*}$, $p=0,028$). Ez a skála hasonló az előzőhöz, így elmondható, hogy minél gyakrabban tölti együtt a család a hétvégét, minél inkább ünneplik a tradíciókat, és ezen rituálék szereposztásai minél stabilabbak, annál inkább odafigyel a serdülő az egészséges életmódra. Az anyai túlvédő magatartás szintén mutatott enyhe együttjárást ($r=-0,173$, $p=0,048$). Azaz az anyai odafigyelés együtt jár a serdülő saját egészségével való törődésével (még akkor is, ha ezt az anyai viselkedést túlzónak érzi a gyermek).

A kérdőív egy iteme kifejezetten az egészséges táplálkozásra való odafigyelést vizsgálta. Több korrelációs eredményt is kaptunk ezzel kapcsolatban, melynek összefoglalása a harmadik táblázatban látható. Az étkezés válaszlehetőségeinél szintén el kell mondani, hogy minél alacsonyabb pontszámot ért el a serdülő, annál jobban odafigyel a táplálkozására. Így elmondható, hogy az odafigyelés erős korrelációt mutat a családi rituálék érzelmiségével és jelentésseliségével. Emellett enyhe korrelációt mutattunk ki a közös étkezések gyakoriságával és az együtt töltött hétvégékkel.

3.sz. táblázat

	rituálé érezetelisége	rituálé jelentésetelisége	étkezések	hétvége
odafigyelés az egészséges táplálkozásra	$r=-0,24^{**}$ $p=0,007$	$r=-0,174^{**}$ $p=0,051$	$r=-0,217^{*}$ $p=0,015$	$r=-0,0198^{*}$ $p=0,025$

3.4 A hangulat egyes dimenziói

A családi hatások és a hangulat egyes dimenzióiban is érdekes együttjárásokat találtunk az eredmények értelmezésekor.

A negatív hangulati állapotok közül a fáradtság megjelenése enyhe mértékben járt együtt a közös étkezésekkel ($r=0,223^{*}$, $p=0,012$), a közös hétvégékkel ($r=0,195$, $p=0,028$) és a rituálék érezeteliségével ($r=0,178^{*}$, $p=0,046$). Fontos lenne ezt a korrelációt tovább vizsgálni a kamaszok paradox helyzetét előtérbe helyezve: még nem felnőttek, de már nem is gyermekek. Vajon ez a fáradtság lehet-e összefüggésben a leválás nehézségeivel? Esetleg a szülőkkel együtt töltött idő magával hozza-e a konfliktusokat, melyek megterhelik mindkét felet?

A türelmetlenséggel kapcsolatos eredmények szintén illeszkednek az előző gondolatmenetbe. Mind az anyai ($r=0,226^{**}$, $p=0,009$), mind az apai túlvédés ($r=0,243^{**}$, $p=0,005$) szoros korrelációt mutatott a türelmetlenség dimenziójával. Ebben az időszakban a szülőknek is nehéz lehet megtalálni a gondoskodás és az elengedés közti egyensúlyt, talán ezt tükrözi a fenti eredmény.

A pozitív hangulati állapotok közül először az energikusság dimenzióját ismertetjük. Ez erősen korrelált a rituálék érezeteliségével ($r=-0,240^{**}$, $p=0,007$) és enyhe korrelációt mutatott az étkezések és a hétvégék közös eltöltésével (étkezés: $r=-0,217^{*}$, $p=0,015$; hétvége: $r=-0,198^{*}$, $p=0,025$).

A boldogság érzése szintén a családi rituálék egyes dimenzióival mutatott együttjárást. Erős korreláció rajzolódott ki a rituálék jelentéseteliségével ($r=-0,238^{**}$, $p=0,008$), a rituálék

előfordulási gyakoriságával ($r=-0,245^{**}$, $p=0,003$) és a rituálék érzelmi dimenziójával ($r=-0,258^{**}$, $p=0,003$). Emellett statisztikai próba enyhe korrelációt jelzett a boldogság és a különleges ünnepek megtartása ($r=-0,190^{*}$, $p=0,033$) között.

3. Összefoglalás

Legelőször is fontosnak tartjuk kifejezni, hogy a korreláció, mint módszer nem mutatja ki az ok-okozati összefüggéseket, hanem a két vizsgált tényező együttjárását bizonyítja csak. Ezek alapján eredményeink nem magyarázó értékűek, de alapot adnak a további vizsgálódásra, összefüggések feltárására. Témánk tehát a serdülőkori egészségmagatartás, testi és lelki egészségi állapot vizsgálata volt a családi hatásokkal összefüggésben.

A családi rituálékkal kapcsolatos korrelációk kapcsán visszautalok az elméleti bevezetőben leírtakhoz. Az említett kutatások azt találták, hogy a családdal töltött minőségi idő, a közös étkezések, ünnepek egyfajta védőfaktort jelentenek a serdülők számára. Saját mintánkban is kirajzolódott egy korrelációs tendencia, mely az egészség és a rituálék együttjárását mutatja be. A rituálékban betöltött szerepek stabilitása együtt járt a szubjektíven jónak ítélt egészségi állapottal. A kiszámíthatóság biztonságot jelent egy serdülő számára, mely akár ebben a formában is megmutatkozhat. A közösen eltöltött étkezések és hétvégék, valamint a család által megtartott ünnepek, tradíciók számos pozitív dimenzióval mutattak korrelációt. Az energikusság, az egészséges életmódra való odafigyelés, az egészséges táplálkozás mind korreláltak a rituálék megjelenésével. Szintén illeszkedő adatunk, hogy a magasabb fokú szorongásra való hajlam esetében pedig alacsonyabb volt ezen rituálék megjelenése. A rituálék érzelmi dimenzióit tekintve fontos a boldogság, energikusság, a táplálkozásra való odafigyelés kategóriáival való korreláció.

A szülői bánásmód tekintetében az egyik legfontosabb eredmény az anyai szeretettel kapcsolatos korreláció. Mint láttuk, ez együtt járt a rituálék megjelenésével és érzelmi telítettségével. Az apai és anyai korlátozás mellett viszont nagyobb fokú szorongás rajzolódott ki, mely szintén arra enged következtetni, hogy a szülők viselkedése nagyon szorosan összefügg a serdülőkori jól-létel.

Véleményünk szerint kutatásunk eredményei jó alapot biztosítanak a további vizsgálódásokhoz. A kutatás megismétlése nagyobb mintán és a háttérben rejlő, magyarázó okok feltárása mind nagyon fontos célként fogalmazódtak meg.

Irodalomjegyzék

1. Compan, E., Moreno, J., Ruiz, M. T., Pascual, E. (2002): Doing things together: adolescent health and family. *J. Epidemiol Community Health*. 56(2): 89–94.
2. Hajduska, M.(2008): Krízislélektan. ELTE Eötvös Kiadó Kft.
3. Eisenberg, M. E., Olson, R. E., Neumark-Sztainer, D., Story, M., Bearinger, L. H.(2004): Correlations Between Family Meals and Psychosocial Well-being Among Adolescents. *Arch. Pediatr. Adolesc. Med.* 158(8):792-796.
4. Feuer M.(szerk.) (2008): A családsegítés elmélete és gyakorlata. Akadémiai Könyvkiadó, Budapest
5. Fiese, B. H. (2006): Family routines and rituals. Yale University Press, 2006.
6. Fulkerson, J. A., Story, M., Mellin, A, Leffert, N., Neumark-Sztainer, D., French, S. A.(2006): Family dinner time frequency and adolescent development: relationship with developmental assets and high-risk behaviors. *J. Adolesc. Health*, 39(3):337-45
7. Kissné Viszket M. (2007):Családi rituálék mint protektív tényezők életciklus-váltás idején. Doktori disszertáció, DE
8. Pikó, B.(2002): Fiatalok pszichoszociális egészsége és rizikómagatartása a társas támogatás tükrében. Osiris Kiadó, Budapest

9. Sipos, K., Sipos, M. (1987): A State-Trait Anxiety Inventory (STAI) magyar változata. In: Pszichodiagnosztikai Vademecum , I/2, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
10. Tóth I., Gervai J. (1999): Szülői Bánásmód Kérdőív (H-PBI): A Parental Bonding Instrument (PBI) magyar változata. *Magyar Pszichológiai Szemle*, LIV(4): 551-566
11. 75 papír-ceruza teszt, Animula Kiadó, Budapest